

מדריך לנסיעה וחזרה של אנשי צוות רפואי בשבת

בעקבות המאמרים האחרונים שבהם עסקנו בכללים ובפרטים של הלכות חזרה של אנשי צוות רפואי או אנשי הצלה בשבת, אנו מגישים מדריך מעשי בנושא.

חשוב: המדריך להלן אינו כולל את כל ההדרכה כיצד לנסוע בשבת להצלת נפשות, כגון ההלכות הקשורות באופן התנעת הרכב, תנאי הנסיעה והחניה, ועוד. ישנם פרטים רבים בהלכה זו שמי שהדבר נוגע אליו צריך לדעתם. המדריך להלן כולל התייחסות רק לעצם הנסיעה והחזרה, ובעיקר על ידי נכרי.

אנשי הצלה

1. איש הצלה שנקרא להציל את הנפש, יוצא לדרכו במהירות ואינו מתעכב בכדי למצוא עבורו נהג נכרי, אלא אם כן הוא זמין באופן מיידי.
2. כשפעולת ההצלה הסתיימה, אם היא נעשתה במקום קרוב לביתו של איש ההצלה והוא יכול לשוב לביתו רגלית, יעשה כן.
3. אם ההצלה נעשתה במקום רחוק, כגון שהיה צריך לפנות את החולה לבית חולים מרוחק, מותר לו לשוב לביתו ברכבו לאחר ההצלה, באם יש סבירות ממשית שיצטרפו לו שוב פעם במהלך השבת במקומו להציל נפשות.
4. אך אם אין סבירות שיפנו אליו שוב במקומו, כגון שיש מספיק אנשי הצלה זמינים במקומו, מותר לו לחזור למקומו רק על ידי נהג נכרי, ולא על ידי ישראל או בעצמו. וכמו כן, במצב זה - אם בכדי לשוב למקומו נדרשת הליכה יותר מ-12 ק"מ מקצה היישוב עד לפתח היישוב שלו, אסור לו לשוב אף רגלית.
5. ויש אומרים שבכל מקרה מותר לו לחזור לביתו אפילו אם אין נהג נכרי ויצטרך לשוב ברכבו, ולמעשה הדבר מסור להוראת רבו המכיר אותו ויודע האם יש חשש גמור שאם יצטרך להישאר, שוב לא יצא להציל נפשות בפעמים אחרות. וכן ראוי שאם אין לו נהג נכרי ולא נותר עוד זמן רב עד לצאת השבת, להחמיר על עצמו ולהישאר במקום ההצלה עד צאת השבת.
6. אין היתר לשוב בשום מקרה למקום אחר שאינו המקום ממנו יצא להציל את הנפש. (אלא אם כן יצא להציל נפשות במקום אחד, ונקרא משם ללכת להציל במקום אחר, שיכול אחרי ההצלה לשוב לביתו).
7. היוצא להציל נפש של נכרי, אינו יכול לחזור לביתו כי אם על ידי נהג נכרי, ואם צריכים לו במקומו, ישאל שאלת חכם.

רופאים ואחיות

8. אנשי צוות רפואי שיש להם משמרות בשבת אינם חייבים לבוא לפני השבת לבית החולים בכדי שלא יצטרכו לנסוע אליו בשבת.
9. רופא או אחות שכבר נמצאים בבית החולים ביום שישי אחה"צ (כגון שביצעו משמרת בוקר המסתיימת בשעה 15:00), ויש להם תורנות נוספת בליל שבת בשעה 23:00, מותרים לחזור כדרכם לביתם בתום המשמרת ביום שישי ואינם חייבים להישאר בביה"ח עד לתחילת המשמרת הבאה בליל שבת. אך אם יש להם משמרת מתמשכת מלפני השבת אל תוך השבת, אסור להם לצאת ממנה (גם אם הם יכולים מבחינת הנהלים) לשעה או שתיים בכדי לקבל את השבת בביתם ואחר כך לשוב להמשך המשמרת.
10. ההוראה המקובלת היא להתיר לרופא או אחות שיש להם משמרת ביום השבת לצאת מביתם אל בית החולים, ולחזור מבית החולים לביתם, בהסעה עם נהג נכרי.
11. ולגביהם יש חומרה גדולה יותר בדבר שלא לנסוע באמצעות רכבם הפרטי, משום שמדובר בעבודה קבועה, וכן שבדרך כלל ישנם בבית החולים אנשי צוות רפואי נוספים.
12. ההיתר לרופא או אחות לנסוע ולחזור לבית החולים, הוא אף כשמתגוררים בישוב המרוחק יותר מ-12 ק"מ מן העיר שבה נמצא בית החולים, וכאמור עליהם לעשות כן על ידי נהג נכרי. וכל שכן במקרה שזקוקים להם במקומם להציל נפשות.
13. כשהגעה לבית החולים ללא חילול השבת כרוכה במאמץ שאינו חריג, כגון הליכה של כחצי שעה במזג אויר שאינו חום כבד או גשמים, יש להגיע אל בית החולים בדרך זו. אך כשמדובר על הליכה של מספר שעות, או בתנאי מזג אויר קיצוניים, אין צורך לטרוח לעשות כן וניתן לכתחילה לנסוע עם הנכרי כאמור. (וענין זה תלוי בכל אחד לגופו ומצבו)
14. מותר לתומכת לידה לצאת בשבת ללוות יולדת ללידה, אף שיש צוות מיילדות איכותי בבית החולים שבו נועדה להתקיים הלידה. אך יש לדעת שמבחינת היולדת עצמה, ההיתר לקרוא לתומכת הלידה הוא רק במידה שהיא אכן חשה צורך בתמיכתה, ודבר זה מסור ללב. טוב תעשה התומכת אם תבהיר את הדברים ליולדת בהכנה ללידה.
15. ראוי שאנשי הצוות הרפואי הזקוקים לנסוע בשבת לבית החולים וממנו, יעשו זאת כשהם לבושים במדים הרפואיים שלהם, בכדי להימנע ממראית העין של חילול שבת.
16. ככלל, יש להקפיד על הימנעות מכל תוספת במלאכות ואיסורים שניתן למנוע, כגון באופן של נסיעה בתחבורה ציבורית המופעלת על ידי נכרי ואינה פועלת במיוחד בשבילו, כגון רכבת או אוטובוס. גם במידה שיש צורך בהסעה פרטית, יש להימנע מאיסורים שעלולים להיות נלווים, כגון באמצעות הזמנה ותשלום מוקדמים מערב

שבת, והימנעות משימוש בהזמנת הסעה הדורשת שימוש באפליקציות שונות לקראת ובמהלך ההזמנה, אלא בתיאום עם נהג נכרי קבוע בהתארגנות מראש מערב שבת.

היוצא להציל נפשות שאינו איש צוות הצלה או רפואה

17. אדם פרטי שיצא להציל נפשות, כגון שבמקרה פנו אליו לפנות חולה מסוכן ברכבו לבית החולים, או שהיה צריך ללוות את אחד מקרובי משפחתו לבית החולים, צריך להישאר בבית החולים עד צאת השבת, אף שיש שצידדו להקל בזה, מכל מקום לכתחילה אין מקום לחלל את השבת אפילו על ידי נכרי בכדי לאפשר לו לשוב לביתו.

נשיאת חפצים שונים

18. בלקחת חפצים שונים, יש לשים לב לשלוש פרטים: מוקצה, הוצאה, ויציאה מחוץ לתחום.

19. מוקצה – חפצי מוקצה האסורים בטלטול בשבת, כגון טלפון נייד, במידה שהם דרושים לרופא או לאחות, כגון אחות שצועדת מרחק מה מביתה לתחנת ההסעה וצריכה את הטלפון עבור מצב של איחור או תיאום אחר עם ההסעה, או בכדי להודיע לבית החולים במקרה שהפסידה את ההסעה, וכיוצא בזה (מבלי להיכנס לפרטים כיצד עליה לנהוג עם הטלפון בכל אחד ממקרים אלה!), ואין צריך לומר אם צריכים למכשיר בכדי להשתמש בו לפיקוח נפש בבית החולים עצמו (וכנהוג היום שכל הפניות לרופא מגורמים שונים בבית החולים נעשים אל הטלפון האישי שלו), מותר להם לקחת אותם עמם, ויישאו אותם כלאחר יד, כגון לתחוב אותם בחגורתו או באופן אחר – שאינו נשיאה ביד, בכיס או בתיק. אך אין להתיר לקחתם לצרכי נוחות בעלמא, כגון בכדי להשתמש בהם בצאת השבת.

20. הוצאה – כגון תג אישי, מפתחות, אוכל – תלוי בעירוב: הרכב עצמו נחשב רשות היחיד, ולכן אם יש במקומו עירוב, וכן יש עירוב במתחם ההצלה אליו הוא נוסע (שכונת מגורים או בית חולים), אף אם בדרך נסיעתו אין עירוב, יכול לקחת עמו את חפציו האישיים הדרושים לו, כגון מזון, תג אישי, בגדים להחלפה או מפתחות. אך אם אין עירוב במקומו או במקום אליו הוא מגיע, לא יוכל לקחת עמו חפצים (ובמקרה שאין עירוב רק ביעד שלו, יוכל לקחת חפצים אך לא להוציאם מן הרכב). במקום הצורך יש לשאול לרב.

21. יציאה מחוץ לתחום – בכל פעם שמותר לאדם עצמו לנסוע מחוץ לתחום, מותר לו לקחת את חפציו האישיים אל מחוץ לתחום.